ב: הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

עין משפט נר מצוה

ז א מיי׳ פ״ו מהלכות עבודת הלכה ז סמג עשין פז טוש״ע י״ד סימן רמו סעיף סב:
ח ב מיי׳ פ״ב מהלכות מעשות גיזיתין הלכה טו ופ״ב מהלכות מטירה הלכה ב ג טוש״ע שם סימן רמו סעיף ו וש״מ סימן רלה סעיף יח [וש״מ סימן נה סעיף תן]:
ט ג מיי׳ פ״ב מהלכות חגיגה הלכה ז סמג עשין רמו:
י ד מיי׳ שם הלכה ד סמג שם:

רבינו חננאל

ואמרינן (לאתויי מאי) לאתויי סומא באחת מעיניו שחייב בראייה ודלא כיוחנן בן דהבאי שהיה פוטרו ואפיקנא לעולם לאתויי חצוי עבד וחצוי בן חורין שחייב ומתני׳ כמשנה אחרונה דתנן כופין את רבו ועושהו בן חורין וחזרו ב״ה להורות כדברי בית שמאי דכיון דודאי לשחרור קאי אע״פ שעדיין לא נשתחרר חייב בראייה: **ירושלמי** מתניתין בראיית פנים אפילו קטן אביו חייב להעלותו שנאמר הקהל את העם האנשים והנשים והטף. וסיפא דקתני עבדים שאינן משוחררין לגמרי פטורין כמשנה ראשונה היא שנויה. דרש ר׳ אלעזר בן עזריה אנשים באין ללמד ונשים באות לשמוע וטף ליתן שכר למביאיהן. חוץ מחרש אחינן לאוקומא בחרש שאינו לא שומע ולא מדבר הא התרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר חייב. ואי תנינא להא דתנו רבנן חרש מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם זה הרי הן כפקחין לכל דבריהם. ואקשינן איני והתניא מדבר ואינו שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה ואתא רבינא ותרצה ואמר חסורי מחסרא וזהכי קתני הכל חייבין בראייה ובשמחה

תקנתם את רבו. כמה שהיה לו מעיקרא ים לו עכשיו שזהו העבדות ואת עצמו לא תקנתם שאינו יכול ליעשות אפה ומי משום עבדות הוא לא ליכפת ליה כולי האי ועכשיו ביומו לעצמו והר״ר משולם גרים תקנתם את עצמו ואת רבו לא תקנתם כלל שגם הרב מפסיד הוולדות:

לישא שפחה אינו יכול. ולמכור עצמו לא מצי כדי ליעשות אפה להו גר חינו נמכר בעבד עברי דכעיגן ושב אל משפחתו (ויקרא כה) וליכא כלאיתא בחיהו שם (כ״מ דף עא.) ועוד מאחר דלא קיים פריה ורביה היכדות לו שפחה ליה כעניות ללד חירות שכן וכשוותיה מלינו בפ״ק דקדושין (דף כ.) אין לו אפה ובניה אין רבו מוסר לו שפחה כעניות ות״ת יפה בת חירו ליתי לד חירות ולשמשים בלד עבדות דומיה דפריה שמצעה בלד עבדות אין מרגיעין עליה לו קום ולא ממור אלא מינה בפרק לומו ואת כנו (חולין דף עט.) וי״ל להם לו קפיד קרא אלא בכלאים דתרי מינים והא ליכא אבל הכא אמאן קפיד קרא אלד חירות דלא ליתמים לד חירות בעבדות והא ליתא ומטעם דשרי הרבעה שרי גם לרבוב על הפרידה ובמוסגפתא דמסכת כלאים (פ״ה וברישלמי פ״ה) תניא אמר רבי אבין חייב להעלותו שנאמר הקהל את העם האנשים והנשים והטף. וסיפא דקתני עבדים שאינן משוחררין לגמרי פטורין כמשנה ראשונה היא שנויה. דרש ר׳ אלעזר בן עזריה אנשים באין ללמד ונשים באות לשמוע וטף ליתן שכר למביאיהן. חוץ מחרש אחינן לאוקומא בחרש שאינו לא שומע ולא מדבר הא התרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר חייב. ואי תנינא להא דתנו רבנן חרש מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם זה הרי הן כפקחין לכל דבריהם. ואקשינן איני והתניא מדבר ואינו שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה ואתא רבינא ותרצה ואמר חסורי מחסרא וזהכי קתני הכל חייבין בראייה ובשמחה

תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם
לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול
ליבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה
ורביה שנאמר [י]לא תהו בראה לשבת יצרה
[א]אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו
ועושה אותו בן חורין וכותב לו שטר על חצי
דמיו וחזרו בית הלל להורות כדברי בית
שמאי: חוץ מחרש שוטה וקטן וכו׳: קתני
חרש דומיא דשוטה וקטן מה שוטה וקטן
[ב]דלאו בני דעה אף חרש דלאו בר דעה
הוא וקא משמע לן כדתנן [ג]חרש שדיברו
חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר
הא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר
חייב תנינא להא דתנו רבנן [ד]המדבר ואינו
שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם
[ה]זה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי
דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו
מדבר זהו אלם דכתיב [ו]ואני כחרש לא
אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואיבעית אימא
בראמרי אינשי אישתקיל מילוליה: מדבר
ואינו שומע ואינו מדבר חייב:
והתניא [ז]מדבר ואינו שומע שומע ואינו
מדבר פטור אמר רבינא ואיתימא רבא חסורי
מיחסרא והכי קתני הכל חייבין בראייה
ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע
ואינו מדבר שפטור מן הראייה ואע״פ
שפטור מן הראייה חייב בשמחה [ח]ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטור אף מן השמחה הואיל ופטורים מכל מצות האמורות בתורה תניא נמי הכי הכל חייבין בראייה ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר שפטורין מן הראייה ואף על פי שפטור מן הראייה חייב

לישא שפחה אינו יכול. וממזרת לא יפת מע״ג דעבד מותר בממזרת לפי שקדם ועומד כדמנן פרק המומר (קדושין דף סט.) יכולין ממזרים ליטהר כילד ממזר ונשא שפחה ולד מירות שרי כה כדמנן פרק עשרה יוחסין (שם) שחמורי יממזרי שרו לנא זה בזה להא ר״ל לחין לנו לתקן כדי להרבות ממזרים בעולם ועוד כיון דמפקי נה קדושין מחי לד עבדות ומשחמש בשפחה חים ומיהא נמי לא יפת מע״ג דממזרת ומיהא שחמורי מוקמין לנא זה בזה להא הוה להפקה קדושין ומחי לד עבדות ומשחמש בשפחה חים חי נמי נחיה לפטר בלד עבדות ללאו קדש ועומד הוא מע״ג דמותר בממזרת משום ללא מקרי קהל מיהר ללאו ללא יהיה קדש (דכריח כג) ות״ת ולימי עשה [ללשנת יקרה] ולימי ללאו ללא יהיה קדש ור״ל להכא לפשר לקיים שניהם על ידי כפייה חי נמי ללא חמי עשה ולחי לא תעשה ללא כגון מילה בנרעת דכעידנא דמעקר לאו מקיים עשה לבל הכא משעת הערלה עובר ליה בללאו ועשה ליכא עד גמר ביאה:

לא תהו בראה. מאי עשה לגיס טפי מפרו ורבו דלמאי בגמרא בפרק בתרא (דף ח.) מוכר לחם ס״ת ליעשת לחם וללמוד תורה ומייתי לה מהו ברחה לבל ימ״ת משום לעבד לא מיפקיד לפריה ורביה לחמר [ו]היו לו בנים בעבדותו ונשתחרר לא קיים פריה ורביה ולאו מילחא היא לחמר בירושלמי דמו״ק (פ״ק) עבד מהו שיעשה לחם במועד לחמר להון נשמעין מן הדין מתניתין יבטל ולבלה לא נברא העולם ללא נבטל פריה ורביה ואמר שמעון בר אבא משום רבי יוחנן כל שהוא מצווה על פריה ורביה לא יעשה לחם במועד [ז]ועוד ליתנא דנקט הכא והלא לא נברא העולם ללא נבטל פריה ורביה משמע לחמרינן לה קיים פריה ורביה היינו מטעם דכעיגן זרעו מיומם לחריו ופפילו ישראל שים לו בן מן הספחה חינו קרוי (ג) לחריו ועוד פרו ורבו לכולהו כני נח כחיב לף לכענין: **כופין את רבו.** לפילו לשמועל לחמר (ניטין דף לח.) המפקיד עבדו יולא לחירות ות״ל גט שחרור הכא לעבד לית עבדו לית לעשות שחרור גמור ואע״ג לחמרינן (כלחות דף מז:) המשחרר עבדו עובר בעשה ניחא לן לליעבד הרב לישובת זוטא ולא ליעבד העבד לישובת רבה כלחמר בעירובין בפ׳ בכל מערבין (דף לב: ושם) ולא דמי להיות דרים שבת (דף ד. ושם) וכי לחמרינן לו לחדם עמוד ואטו בשביל שיבה לחתם פושע בדבר הוי שלא היה לו לנפות הפת מבע דשרינן ליש לחריך לשבת (פסחים דף עט. ושם) להקריב להכן לחר לחריך של בין הערבים כפרת לחירו כדי שיאכל קרבן פסח לערב חע״ג לחיכא עשה להשלמה[ה]:

נשים ועבדים. לף שייך לחקשוי לחלו לחי נשים לשון רבים ותנא קטן (ד) מרם לשון יחיד כדשייך בפרק קמא דנדה (דף ח.) גבי קטנות והכא תנא אפה להכא לרי ענייני ולא לחיד לחידך לחרם ושוטה פטור מכל המלות כדלחמר לקמן וקטן לף ידעינן דפטור מקרא רק מק״ו דנשים פטורות כתיב זכורך טפלים לף כל שכן דהכי דייקינן בפרק קמא דקדושין (דף ח: ושם) טפלים מייבין נשים לף כל שכן:

ומי שאינו יכול לעלות [ט]לרגלים ברגליו. פרש״י מירושלים לעזרה וכתוחא נקט דלא מיבעיא מעיטא דלא מצי סליק לעזרה וה״ה נמי לח לא הוה חיו יכול לעלות מעיטא לירושלים דפטור כדמשמע בגמרא עד הכא מלן לחיתי: **חרש** דומיא דשוטה וקטן. בגמרא פ״ב (דף יט:) הכל כשרין לקרות לח המגילה חון מחרש שוטה וקטן כו׳ לף לייק הכי להתם ע״כ בחדבר קיימין מדקרא לח המגילה וברחתה לף הוה מפיק לחכרים וכן בחולין (דף כ.) חון מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו לח שחיטתן לף לייק הכי להתם הטעם חלו כיון שיוכל לשמן לח ידו לשחוט: **המדבר** ואינו שומע זהו חרש. בפ״ב מפיק ליה חיו מדבר ואינו שומע דכתיב מי שם פה לחדם חו מי יסום חלם חו מרם (שמות ד) מי [שם] פה קאי לחכרייהו:

שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה וחייב בשמחה. והא דלא קחני נשים דחחייבי בשמחה כתר הכי לף חם להכי למיתני סורכא וכיוצא בזה מלינו בכמה מקומות והיינו דלקחני שומע ואינו מדבר פטור מן הראייה ואפילו הכי בשמחה חייב דחמר ים בשמחה שלין בשחיהן שוטגת בחלשים ובנשים מה שלין כן בשחיהן ולף קחני חרש אלם ושוטה דהשם בחגיגה נמי מיחייב ולף כעי למיתני ים בשחיהן שלין בלחת כגון חרש מדבר ואינו שומע ללף נמיח למיתני הך כללא רק מה שבאחת שלין בשחיהן ולכך הכי חמר למיחייב בשמחה הוא הדין בחגיגה כדפירשתי ללף שמחה נקט דנשים מייבות ומרש שוטה וקטן פטורי וכי תניא לעיל זה וזה כפיקחין להחייב בשמחה ובחגיגה קחמר:

גמר

מסורת הש״ס

ט) ויבמות נט: ניטין כג. ממחות נא. ערכין ה:], נ) נדה יג: תוספות ד״ה מ״כ], ג) ניטין עח. [תוספות תרומות ס״ק], ד) פי׳ תוקע עלמו לבבר הלכה, ה) [ל״ל חבר עשה ביה לח לח היפר וכי מלכים ו טו ה], ו) [ומגני (ביהלמי שם) כגי׳ מסכת ימי בראשית היתה] ובתוספתה לף מבני כלוס ש״ת, ז) [ויבמות קב. ע״ש כמו׳ ד״ה הכל מודין בעבד שלין לו חיים], ח) [ניין תוספות נטין מג: ד״ה לף לח תהו], ט) [ועי׳ תוספות פסחים פח: ד״ה כיון], י) [שיך לעיל במשנה ועיין תוי״ט], כ) [שיך למחני׳].

תורה אור השלם

1. כי כה אמר יי בורא השמים הוא האלהים יצר הארץ ועשה הוא כוננה לא תהו בראה לשבת יצרה אני יי ואין עוד: ישעיהו מה יח
2. ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו: תהלים לח יד

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה תקוני מתקנת ותכי קתני דגבי ראייה אע״פ דלא: (ב) תוס׳ ד״ה ליעשת שפחה ליט יכול ולמכור ומי׳ אמר ליה והא כתיב אשר עשה דוד את הישר בעיני ה׳ ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי תוס״ד וכ״ב עיין בר״ם פ׳ מ׳ דכלאים פי׳ תקוע תוקע עלמו לבבר הלכה ולי נראה שדוד [ובמה ואת על פין וכו׳ עיין היטיב שהיה מעיר שהיה ד״ה לף לח תוכי לית לה בחבות ומשחמש בשפחה חים חי נמי נחיה לפטר בלד עבדות ללאו קדש ועומד הוא מע״ג דמותר בממזרת משום ללא מקרי קהל מיהר ללאו ללא יהיה קדש (דכריח כג) ות״ת ולימי עשה [ללשנת יקרה] ולימי ללאו ללא יהיה קדש ור״ל להכא לפשר לקיים שניהם על ידי כפייה חי נמי ללא חמי עשה ולחי לא תעשה ללא כגון מילה בנרעת דכעידנא דמעקר לאו מקיים עשה לבל הכא משעת הערלה עובר ליה בללאו ועשה ליכא עד גמר ביאה:

מוסף רש״י

תקנתם את רבו. שלין מסר בלוס (ניטין מא.) שלין מפפיד בלוס מן הלאלי לא, ואת עצמו לא תקנתם. מה חפא עליו (פסחים פח.). **לישא** שפחה אינו יכול. דלף מיחות לחסור כה דכתיב (ויקרא כג) לף יכול לקדש, לף יכל לחיכחת לחמה (פסחים עט:). כגי׳ מסכת ימי בראשית היתה] ובתוספתה לף מבני כלוס ש״ת, ז) [ויבמות קב. ע״ש כמו׳ ד״ה הכל מודין בעבד שלין לו חיים], ח) [ניין תוספות נטין מג: ד״ה לף לח תהו], ט) [ועי׳ תוספות פסחים פח: ד״ה כיון], י) [שיך לעיל במשנה ועיין תוי״ט], כ) [שיך למחני׳].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com